

אבות בישראל פגומים – חופשת לידה לגברים אולי תצליח לשנות זאת

אבות בישראל נוטים לגדל את ילדיהם בשלט רחוק, ולכל היותר "עוזרים לאמא" במקום לקחת אחריות מלאה בעצמם • התוצאה היא נזק להתפתחות הילדים בישראל, נזק להתפתחות הגברים וכמובן פגיעה קשה בתעסוקת נשים • הפתרון שאומץ השבוע: חופשת לידה לאבות

בתוך הכסף
מירב ארלוזורוב

הגיע הזמן לדבר על מעמדי הבעייתי של הגבר הישראלי. ישראל היא מדינה שמרנית, מסורתית, על גבול השווייטריה – עם 3.1 ילדים בממוצע לאישה, כמעט כפול מהממוצע של 1.7 במדינות המפותחות. נשים ישראליות אמנם עורכות הרבה – שיעור תעסוקת הנשים הישראלי הוא השני בגובהו בעולם – אבל השכר שלהן הוא משפיל. פער השכר בין גברים ונשים בישראל – 34% בשכר החודשי – מעמיד את ישראל כמדינה הרביעית הלא שוויונית ביותר בקרב מדינות OECD.

אבל בעוד מחיר השמירה שנגבה מהנשים בישראל גלוי ושקוף, איש אינו דן במחיר שנגבה מגברים. בגדול, הגבר הישראלי הוא אב ל-3.1 ילדים – אבל הוא אינו נדרש באחריות לגידולם. כאשר הוצע לגברים בישראל לחלוק את חופשת הלידה של האם, רק 1% מהגברים ניצלו זאת. אפי שר לתרץ את הנתון הנמוך הזה בכך שהנשים לא הסכימו לוותר על חופשת הלידה המגיעה להן, ואפשר לתרץ זאת בכך שלאבות לא ממש בער להישאר בבית עם התינוק הרך. בכל מקרה, התורצה זהה: הגברים בישראל מגידלים את הילדים שלהם בשלט רחוק. התפקוד ההורי שלהם הוא פגום וחלקי.

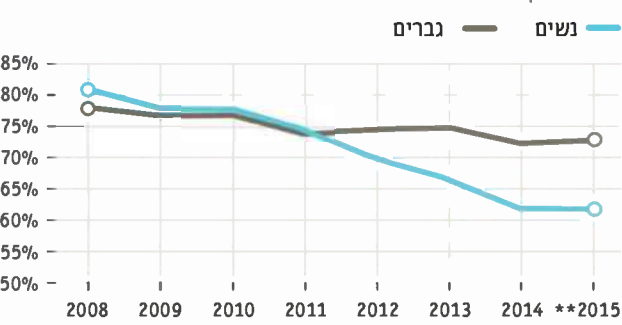
"הבעיה", ניסח זאת בהכרח ללה פקיד בכיר בממשלה, "היא שהאבות בישראל לא נוטלים אחריות על גידול הילד שלהם. הם חושבים שתפקידם לעזור לאבא בטיפול בילד, במקום להבין שגם הם ההורים שלו – והם צריכים לקחת חלק בגידול שלו בתור אבות, ולא בתור עוזרי אימהות". בפועל, גברים בישראל מתפקדים כקדים כאבות פגומים. אם למישהו נרמה שזה לא עניינה של המדינה – ובטח שלא העסק של משרד האוצר וראש הממשלה – שהוציא על כך דו"ח ארוך ב-2019, שיחשוב שוב. זאת, מאחר שהדו"ח של הצוות הבין-משרדי מצא כי הפגמים בתפקודו של הגבר הישראלי פוגעים בו, פוגעים בהתפתחות הילדים – וכמובן פוגעים במעמד האישה ובשכרה.

"הבעיה היא שאבות בישראל לא נוטלים אחריות על גידול הילד שלהם" צילום: New Africa/Shutterstock

אימהות מתקשות להישאר בהייטק

שיעור תעסוקת בוגרי תואר ראשון במקצועות ההייטק* שנולד להם ילד ראשון ב-2011

* שסיימו את לימודיהם ב-2006 ** הנתונים העדכניים ביותר שיש מקור: סקירת אנף הכלכלן הראשי במשרד האוצר מפרואר 2019

שמיטיב עם מעמד הביניים, מקדם תועלות חברתיות חשובות מאוד וכנראה לא מאוד יקר. העלות לתקציב המדינה אינה ידועה – מה שהיא תלויה במספר האבות שייבחרו לממש את הזכות שניתנה להם. הצוות הבין-משרדי הניח שההיענות תהיה של 40%, ואז העלות תהיה כ-214 מיליון שק"ל בשנה. גם אם ההיענות תהיה של 100% מהאבות – העלות תהיה כחצי מיליארד שקל בשנה בלבד. בניגוד להיענות הנמוכה שהיתה להחלפת חופשת הלידה של האב בזו של האם, ההערה היא שלחופשה הנוספת לאב בלבד תהיה כבר היענות גבוהה עיים בבית על חשבונה, אז למה לא לקחת?

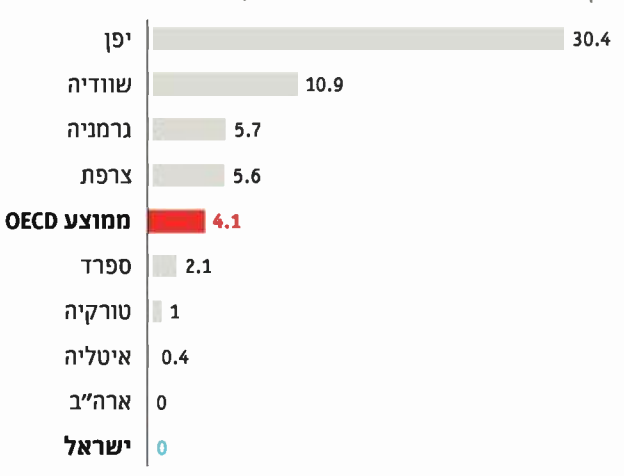
שים, לא בשל היותן נשים אלא בשל היותן אימהות. הפתרון המתבקש לצמצום שלושת הנוקמים הללו הוא חופשת לידה לאבות. חופשת הלידה תאפשר לאבות לגדל את הילדים שלהם, תוך יצירת הקשר הנדרש לשם קידום התפתחות הילד – וגם לשם יצירת ה"מוח ההורי" הגברי. חופשת לידה לאבות גם תצמצם את "קנס האימהות", משום שגברים שכבר תפקדו כמטפלים העיקריים של ילדיהם ייקחו בהמשך תפקיד שוויוני יותר במטלות הבית, וגם משום שמעסיקים ישנו את התפישה שלהם כלפי אימהות כמטפלות עיקריות. אם גם הגברים מטפלים במשותף בילדיהם, הגיבנות של לידת ילדים כבר לא תשנה הרבה בעיני המעסיקים.

אינו חשוד בפמיניזם

בעולם הבינו זאת מזמן. 27 מתוך 35 מדינות OECD מציעות חופשת לידה לאבות, בתשלום מלא, לתקופה ממוצעת של ארבע שבועות. לישראל הרעיון הגיע באיחור אלגנטי, בזכות הפעילות של השרות מרב מיכאלי ומרב כהן, והוא אומץ השבוע בידי שר האוצר – שאינו חשוד בפמיניזם – אבי גרור ליברמן. ההצעה כעת היא לחופשת לידה בת שבועיים בשכר מלא לאב לבדו, לאחר שהאם מסיימת חצי שנה של חופשת לידה (26 שבועות). החופשה תינתן רק בתנאי ששני בני הזוג עובדים – כלומר מדובר בתמריץ למעמד הביניים החרדיות שבהן האב אינו עובד. ליברמן, בתבונה פוליטית, הבין שהוא יכול לקנות כך את תמיכת תן של מפלגת העבודה ויש עתיד בתקציב. זאת, כשמדובר בצעד

ישראל בתחתית

משך חופשת הלידה הניתנת בלעדית לאב, בשבועות

מקור: עיבוד משרד ראש הממשלה לנתוני OECD

שה בתעסוקת נשים. בעקבות לידת הילד הראשון, 18% מהגברים בלבד משנים את הרגלי התעסוקה שלהם, לעומת 53% מהנשים. מבין אותן נשים – 24% הפסיקו לעבוד כליל ו-19% הפחיתו את שעות העבודה. כ-34% מבין כלל הגברים בישראל עובדים במשרה חלקית, מחציתן בשל הצורך לטפל בילדיהם. כאמור, פער השכר החודשי הוא 34%.

מחקר שערך אגף הכלכלה-נית הראשית באוצר לגבי נשים שעובדות בהייטק, מצא כי פער השכר בין נשים בענף שילדו ילד ראשון לעומת נשים שלא ילדו – היה 9%. בלידת הילד השני, הפער גדל כבר ל-15%. זהו "קנס האימהות" – המחיר שנגבה מנ-

כלומר הם מסוגלים לפתח קשר ואחריות לילדים שלהם לא פחות מהאימהות, והקשר הזה גם נשאר יציב לאורך החיים.

המלכוד הוא התנאי להיווצרות מוח הורי: מאחר שלגברים אין את תקופת ההריון והלידה, שמביאה לייצור ההורמונים הנדרשים לבי"ס ה"מוח ההורי", הדרך היחידה של גברים להביא לשחרור הורד מוגנים הנדרשים היא באמצעות שינוי התנהגותי שלהם. זה קורה אך ורק אם הם מתפקדים כאבות במשרה מלאה ולאורך זמן ממושך. הדגש הוא על אב במשרה מלאה, כלומר אב שהוא המטפל העיקרי בילד, ולא אב שהוא "עוזר אמא". הנזק השלישי, שהוא דווקא הפחות חמור, נוגע לפגיעה הק-

הנזק הכבד ביותר הוא לילדים עצמם. דו"ח הצוות הבין-משרדי מצטט מחקר של פרופ' רות פלדמן, ראש המרכז לחקר המוח והתפתחות האדם באוניברסיטת רייכמן, בדבר ההשפעה הקריטית שיש למעורבות של האב בגידול הילדים על התפתחותם. קשר אבי-ילד הוא ייחודי, והוא מעורר מיקוד בחקירת הסביבה מתוך אנרגיה ועניין. ילדים שחוו קשר קרוב עם אביהם היו תוקפניים פחות בגן הילדים. כבוגרים, הם נטו פחות לכוחנות ואלימות, היו יותר אמפתיים ומעורבים חברתית, וגם ידעו ללוות טוב יותר רגשות שליליים. הבריאות הרגשית שלהם נמצאה כטובה יותר, ויש אפילו מחקרים בעולם שקשרו זאת להישגים ליי-מודיים גבוהים יותר.

גברים עם "מוח הורי"

התרומה של אב מעורב להתפתחות ילדיו היא עצומה – אבל המרתק הוא שגם האב נתרם מכך לא פחות. מחקרים בעולם זיהו השפעה של ההיריון והלידה על יצירת "מוח הורי" אצל האם, שמאפשר לה להיות קשובה ואמי פתוחה, ולהתמודד היטב עם הסייטואציות המורכבות של ההורות. מתברר ש"מוח הורי" יכול להתפתח גם אצל גברים. גברים בעלי "מוח הורי" עוברים שינוי הורמונלי, שכתוצאה ממנו האב נהפך לגבר קשוב, מכיל, ואמי פתי יותר לילדיו בפרט, ולח"כרה בכלל. ה"מוח ההורי" של הגברים דומה לזה של הנשים